9.11.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausunto

Asia: HE 191/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Asumisen tuen kokonaisuus

Esitykseen on hyvin kirjattu se, että palveluiden tulee joustaa asiakkaan palveluntarpeen ja henkilökohtaisen päivärytmin mukaisesti. Valitettavan usein vammainen henkilö joutuu sovittamaan päivärytminsä henkilöstön työvuorojen mukaan ja odotusajat ovat useissa paikoissa, alhaisen henkilöstömitoituksen vuoksi, pitkiä. Tämä aiheuttaa tyytymättömyyttä asiakkaille sekä eettistä kuormitusta henkilöstölle. Yksilölliset tarpeet paremmin huomioivan lakiesityksen toteuttaminen vaatii palveluntuottajilla ajatustavan muutosta, jotta se saadaan toteutettua lain hengen mukaisesti. Nykyisillä asumispalvelujen henkilöstöresursseilla on mahdollista tuottaa palveluita vain tiettyyn muottiin sopiville asiakkaille. Jos asiakkaan palveluntarve poikkeaa annetusta muotista, käy usein niin, että todetaan ”asiakas ei kuulu meille” ja käynnistyy asiakkaan pallottelu tarpeettomasti yksiköstä toiseen. Hoitajamitoituksen nostaminen yksikkökohtaisesti auttaa vastaamaan asiakkaan palveluntarpeeseen, mutta se ei usein ole palveluntuottajille tällä hetkellä kannattavaa, ja he siirtävät asiakkaan mieluummin eteenpäin toiselle palveluntuottajalle.

Vammaispalvelulain mukaisessa asumispalveluissa, lyhytaikaisessa hoidossa, päivätoiminnassa sekä muissa tiiviisti asiakkaan tehtävissä palveluissa, henkilöstön tulee olla koulutettuja sosiaali- ja/tai terveysalan ammattihenkilöitä, jotka osaavat arvioida muutokset hyvinvoinnissa ja terveydessä. Osaamista tarvitaan myös lääkehoidon toteuttamisessa sekä hoidontarpeen arviointiin. Myös moniammatillisen/-alaisen verkostotyön laadukas toteutuminen vaatii sosiaali- ja terveysalan koulutusta. Vain koulutetulla henkilökunnalla on edellytyksiä turvata vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeus ja muiden oikeuksien toteutuminen vaihtelevissa tilanteissa. Lähihoitajaksi opiskellaan ammatillisessa koulutuksessa suorittamalla sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, jonka laajuus on 180 osaamispistettä. Lähihoitaja on nimikesuojattu terveyden- ja sosiaalihuollon ammattihenkilö. Lähihoitajan tutkinto tuottaa osaamisen vaativaan asiakas- ja potilastyöhön lähellä asiakasta ja hänen läheisiään. Lähihoitajan työskentely perustuu laaja-alaisen tiedon lisäksi hyviin vuorovaikutustaitoihin erilaisten ihmisten kanssa. Työ edellyttää ammattia säätelevien lakien tuntemusta, ammattitaidon jatkuvaa ylläpitoa sekä oman työn ja työtapojen kehittämistä. Asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen on työskentelyn ydin.

9.11.2022

Vammaispalvelulain mukaisista yksityisistä asumispalvelun tuottajista tulee olla todenmukaista informaatiota, muun muassa palvelun laadusta, jotta vammaisen henkilön valinnanvapaus asumispaikan suhteen voi aidosti toteutua.

Esteettömän asumisen suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös henkilökohtaisen avustajan ergonomia sekä työturvallisuus. SuPer pitää esteettömän asumisen tuen myöntäminen vuoroasumistilanteessa virallisen asuinpaikan lisäksi toisen vanhemman asuntoon hyvänä ja tarpeellisena lisäyksenä.

Hengityshalvauspotilaat

SuPer on sitä mieltä, että esityksen mukaisilla palveluilla ei pääosin voida vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palveluntarpeeseen. Hengityshalvausstatuksen omaavan henkilön hoitotyö vaatii laaja-alaista sosiaali- ja terveydenhuollon osaamista riippumatta hoidon tarpeen aiheuttajasta. Hengityshalvaus statuksen omaavan hoitoa toteuttavien henkilöiden tulee olla koulutettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, kuten lähihoitajia, jotka kykenevät vastaamaan vuorokauden ajasta riippumatta asiakkaan terveydentilasta ja toimintakyvystä lähteviin tarpeisiin. Hengityshalvausstatuksen omaavan henkilön äkillisesti muuttuva tilanne edellyttää terveydenhuollon ammattihenkilön tekemää hoidontarpeenarviointia. Hoiva-avustaja ei voi vastata lääkehoidon toteuttamisesta vaan se on ensisijaisesti terveydenhuollon ammattihenkilöiden tehtävä toimintaympäristöstä riippumatta. Työskentely lähellä toista ihmistä vaatii tutkinnon tuottaman vankan ammattietiikan työn perustaksi. Alan pitovoimaa heikentää työskentely kouluttamattomien kanssa, jolloin hoitotiimissä työskentelevät ammattihenkilöt kokevat enemmän kuormittumista. Hengityshalvauspotilaiden kanssa työskennellään yksin, joten työntekijöille on tarjottava säännöllistä työnohjausta ja huolehdittava ammatillisesta täydennyskoulutuksesta.

Alan veto- ja pitovoima

Sosiaalihuollon asiakaslain 4 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa. Vammaispalveluissa kiinnitettävä huomio alan veto- ja pitovoimaan. Riittävä, asiakkaiden todellista palveluntarvetta vastaava, henkilöstömitoitus ja moderni henkilöstöjohtaminen ovat avainasemassa. Lisäksi pitovoimaa voidaan lisätä tarjoamalla säännöllistä täydennyskoulutusta sekä kilpailukykyinen palkka. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden laadukas koulutus sekä vankka ammattietiikka ovat laadukkaiden vammaispalveluiden perusta. Henkilöstön vaihtuvuudella merkittävä vaikutus palvelun laatuun, mikä on huomioitava kilpailutuksissa palvelun hintaa painavampana tekijänä. Henkilökunnan vaihtuvuutta ei voi täysin välttää, mutta vaihtuvuutta on mahdollista vähentää huomattavasti. Etenkin vammaisten lasten palveluiden kohdalla henkilöstön pysyvyyteen kiinnitettävä erityistä huomiota. Oikeudellisissa lapsivaikutuksissa on nostettu esiin se, että henkilökunnan vaihtuvuus saattaa olla lapselle vahingollista.

9.11.2022

Kuntouttava varhaiskasvatus

SuPer ei kannata kuntouttavan varhaiskasvatuksen poistamista, mikä asettaisi vammaiset lapset eriarvoiseen asemaan sekä toisi lisää kustannuksia vammaisten lasten kotitalouksille.

Valvonta

Vammaisten henkilöiden mahdollisuus oman näköisen elämään sekä itsemääräämisoikeuden toteutuminen asumispalveluissa edellyttää riittävää sosiaali- ja terveydenhoidon ammattilaisista koostuvaa henkilöstö. Valvonnassa tulee kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että henkilöstömitoitus on aidosti riittävä vastamaan asiakkaiden yksilölliseen palveluntarpeeseen. SuPer kannattaa siirtymävaiheessa Valviran ja aluehallintovirastojen valvontaresurssien kohdistamista vammaispalveluihin.

Helsingissä 9.11.2022

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto, SuPer ry

Silja Paavola
Puheenjohtaja

Jussi Salo
Kehittämisjohtaja

SuPeriin kuuluu noin 90 000 lähi- ja perushoitajaa sekä muita toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneita, jotka työskentelevät julkisella ja yksityisellä sektorilla.

Lisätietoja tästä lausunnosta antaa asiantuntija Saija Vähäkuopus 09-27279218, (saija.vahakuopus@superliitto.fi)